

DE EERSTE VLEERMUIS IN EEN RECENT AANGELEGD OVERWINTERINGSOBJECT EN DE GEVOLGEN VOOR DE HIERIN OVERWINTERENDE VLINDERS

W. Jansen & S. Jansen, Korhoenstraat 12, 6075 BN Herkenbosch

In Nederland zijn momenteel 23 overwinteringsobjecten speciaal voor vleermuizen aangelegd. In drie van deze objecten overwinteren enkele vleermuizen (*KALSBEK, in prep.*). In het enige kunstmatige overwinteringsobject speciaal gemaakt voor vleermuizen in Limburg is momenteel één overwinterende vleermuis aangetroffen.

VOORGESCHIEDENIS

Verschillende objecten in Limburg worden onderzocht op overwinterende vleermuizen (BUYS, 1990; VERGOOSSEN, 1987). Naast onderaardse kalksteengroeven betreft het bunkers (JANSEN *et al.*, *in prep.*), een breed scala aan kelders (appel-, ijs- en kasteelkelders) en ook een speciaal aangelegde tunnel in een geluidswal bij Herkenbosch (JANSEN & JANSEN, 1991). Sinds eind oktober 1990 wordt deze tunnel regelmatig bezocht en tot dusver waren er geen vleermuizen aangetroffen. In de zomer van 1991 zijn de eerste acht betonsegmenten aan de binnenkant bestreken met vleermuizenmest (figuur 1), in de hoop hiermee vleermuizen aan te trekken.

Bij vleermuisoverlast komen mensen vaak via veel omwegen bij de officiële instanties terecht. Deze vertellen hun dat vleermuizen beschermd zijn en dat het vangen en vervoeren volgens de Natuurbeschermingswet verboden is. Het laten zitten van vleermuizen in hun huis is voor sommige mensen niet acceptabel. Als deze mensen niet vakkundig worden geholpen met het probleem worden de vleermuizen vaak alsnog verwijderd.

Zo werden we op 8 februari 1992 door een mevrouw opgebeld die ons adres via de gemeente had gekregen. Ze had een vleermuis in huis en we moesten deze maar mee nemen. Na een lang gesprek vonden de bewoners de vleermuis wel interessant, maar ze wilden deze toch niet op de slaapkamer hebben. Na overleg met de gemeente is de vleermuis meegenomen en in de tunnel gezet. Op 16 mei 1992 werden we weer gebeld voor een vleermuis op dezelfde slaapkamer. In beide gevallen betrof het een Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en ook deze tweede vleermuis is in de Herkenboscher vleermuizentunnel geplaatst. Beide vleermuizen vlogen echter direct na het loslaten de tunnel uit.

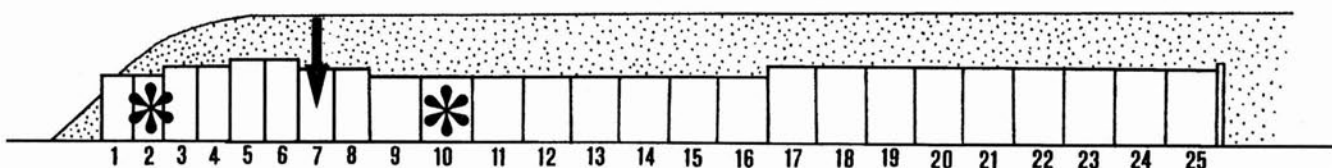
DE EERSTE VLEERMUISVONDST

Tijdens een controlebezoek op 20 december 1992 (week 51) werd in de Herkenboscher tunnel een Gewone grootoorvleermuis aangetroffen (figuur 2). Het dier bevond zich in een buisvormige opening (diameter 50 mm) in het beton van het zevende segment. De

FIGUUR 1. De "zomerschilder" in de ingang van de Herkenboscher vleermuistunnel in de geluidswal.

FIGUUR 2. Dwarsdoorsnede van de Herkenboscher vleermuistunnel. Het pijltje geeft aan waar de vleermuis is aangetroffen. De vreetplaatsen (*) zijn ook aangegeven.

vleermuis hing tegen een glasvezelmat die is aangebracht over de betonnen segmenten die het zand moet tegenhouden. De hangplaats bevindt zich relatief dicht bij de ingang (circa 8 meter).

INVLOED OP VLINDERS

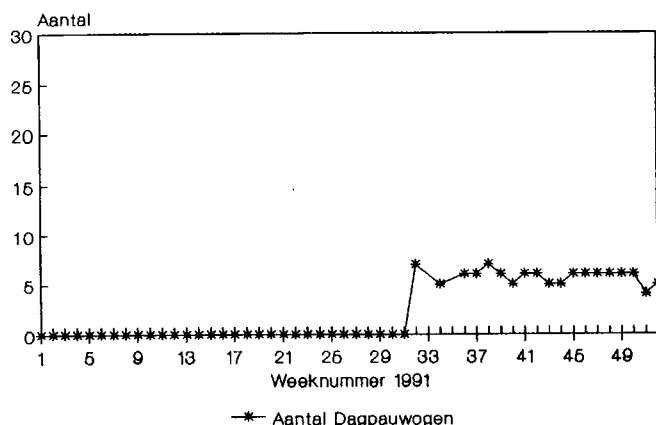
Nadat het object in oktober 1990 gereed kwam werd het al zeer vlug als behuizing benut door verschillende diergroepen (JANSEN & JANSEN, 1992). Van de dagvlinders is van de Kleine vos (*Aglaia urticae*) altijd maar één enkel exemplaar gevonden. De Dagpauwoog (*Inachis io*) is de meest aangetroffen soort. De eerste Dagpauwoog werd begin augustus 1991 overwinterend aangetroffen. Dit aantal is gestegen tot 6 exemplaren en bleef in de winterperiode stabiel (figuur 3a). In het voorjaar van 1992 liep dit aantal weer snel terug (figuur 3b).

In de tweede helft van 1992 kwamen al vlug, eerder dan vorig jaar, weer Dagpauwogen overwinteren. Het aantal nam zelfs toe tot 27

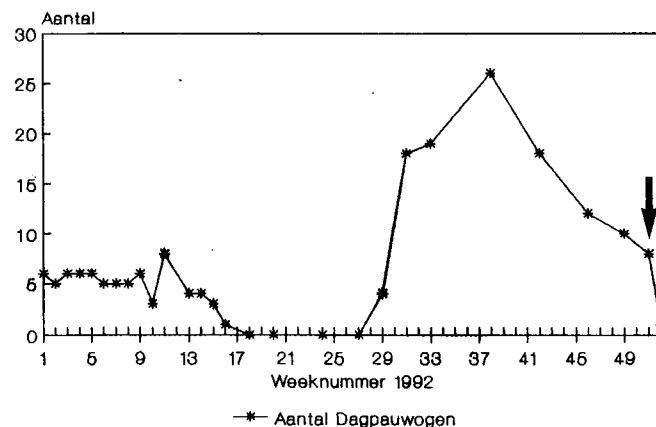
exemplaren. In de winterperiode daalde het aantal drastisch, in tegenstelling tot de vorige winter.

Tijdens een controle (week 49) werden twee vleugels van een Dagpauwoog bij segment 10 gevonden. Er is dus predatie geweest, maar we wisten nog niet wat de oorzaak was. Dit werd duidelijk op 20 december 1992 toen we een Gewone grootoorvleermuis aantroffen. De afname van de Dagpauwogen bleef doorgaan. Er werd in segment 2 nog een vreetplaats met 5 paar bovenvleugels en 4 paar ondervleugels gevonden (dit is gelijk aan minstens 5 Dagpauwogen). Verder werd bij segment 7 een paar bovenvleugels van een Roesje (*Scoliopteryx libatrix*) gevonden.

Als we er van uitgaan dat de vleermuis verantwoordelijk is voor de achteruitgang van de Dagpauwogen dan verblijft de Gewone grootoorvleermuis waarschijnlijk al geruime tijd in de Herkenboscher vleermuizentunnel. Verder is het duidelijk dat hij/zij zich verschillende keren heeft verplaatst in de tunnel om de vlinders te vangen en op te eten op de gevonden vreetplaatsen.

FIGUUR 3A.
Het verloop van de aantallen Dagpauwogen in 1991. De eerste Dagpauwoog werd in week 32 aangetroffen.

FIGUUR 3b.
Het verloop van de aantallen Dagpauwogen in 1992. Het pijltje geeft aan wanneer de vleermuis is aangetroffen.

Het is niet duidelijk of de vleermuis het object zelf gevonden heeft of dat het één van de twee losgelaten exemplaren is dat zich dit object heeft ingeprent als mogelijk winterverblijf. Hoe dan ook, de vleermuis is op eigen kracht naar de tunnel gekomen om te overwinteren.

Het aantreffen van een overwinterende vleermuis in een recent speciaal voor dit doel gemaakt object geeft aan dat de dieren zo'n object kunnen vinden en hiervan gebruik maken.

Voor de gemeente Roerdalen kan dit een stimulant zijn om ook verschillende bunkertjes in hun gemeente speciaal voor vleermuizen in te gaan richten. Verder zou het in de toekomst wenselijk zijn om in het bestek van geluidswallen een dergelijk overwinteringsobject voor vleermuizen op te nemen.

SUMMARY

THE FIRST BAT IN A RECENTLY CONSTRUCTED BAT HIBERNATION SHELTER AND THE CONSEQUENCES FOR HIBERNATING BUTTERFLIES

So far, 23 special bat hibernation shelters have been constructed in the Netherlands. In the only one of these shelters situated in the Province of Limburg (figs. 1 & 2), the first hibernating Long-eared Bat (*Plecotus auritus*) has now been discovered.

The shelter had already been found to house increasing numbers of hibernating butterflies (figs. 3a & 3b).

The hibernating bat turns out to prey on the Peacocks (*Inachis io*) present in the shelter. It would be advisable in future to include such bat hibernation shelters in noise barriers and similar structures.

LITERATUUR

- BUYS, J., 1990. Overwinterende vleermuizen in Noord-Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 80 (6): 109-113.
- JANSEN, W. & S. JANSEN, 1991. Een overwinteringsobject voor vleermuizen in een geluidswal. *Natuurhistorisch Maandblad* 80 (1): 16-17.
- JANSEN, S. & W. JANSEN, 1992. Het eerste jaar van de Herkenboscher vleermuizentunnel. *Roerstreek Jaarboek* 24: 59-61.
- JANSEN, S., W. JANSEN & J. KLUSKENS, in prep. Inventarisatie van Tweede Wereldoorlog-bunkers in Midden-Limburg en hun mogelijke inrichting als winterverblijf voor vleermuizen.
- KALSBEEK, M., in prep. Kunstmatige winterverblijven voor vleermuizen. *VLEN-rapport*.
- VERGOOSSEN, W.G., 1983. Het bunkerreservaat in Echt. *Natuurhistorisch Maandblad* 72 (10/11): 178-181.